

N:o 39.

Uppläst och godkänd hos Första Kammaren den 7 Maj 1884.
— — — — Andra Kammaren den 7 — —

Riksdagens skrifvelse till Konungen, om framläggande af förslag till vissa ändringar och tillägg i gällande lagstiftning angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden.

(Lag-Utskottets utlåtande N:o 49.)

Till Konungen.

Med anledning af särskilda hos Riksdagen gjorda framställningar om ändrad lagstiftning angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden, i syfte att bättre än hittills skett tillgodose den gifta kvinnans rätt och bästa, har Riksdagen, efter sorgfällig pröfning af hit hörande förhållanden, kommit till den åsigt, att nu gällande lagstiftning i ämnet bör ändras i nedannämnda afseenden.

I. *I den fasta egendom i stad, eller å stadens mark, som hustru före eller under äktenskapet ärft, eller förut förvärft, må mannen ej ega gifterätt, hvadan sådan rätt icke heller bör tillkomma hustrun i mannens lika beskaffade*

egendom, dock att all årlig ränta och afrad af dylik egendom varder under lösören räknad.

En sådan bestämmelse upptogs så väl af Lagkomitén som af Lagberedningen uti de af dem afgifna förslag till Giftermålsbalk (7 kap.); och åberopar Riksdagen den motivering, som Lagkomitén lemnade för sitt förslag härutinnan, och hvilken var så lydande:

»Ehuru lagen förordnat, att giftorätt icke skall ega rum i ärfd jord å landet, eller i den, som endera maken före giftermålet der förvärfvat, har den likväl medgifvit giftorätt i all både ärfd och förvärfd fastighet i stad, utan åtskilnad om förvärfvandet skett före eller efter giftermålet. Lagstiftaren har utan tvifvel utgått från den synpunkt, att hus och tomt i städerna icke i allmänhet utgjorde borgarens redbaraste förmögenhet, men att deremot å landet, der näringssättet egentligen bestode i jordbruk, fastigheten eller jorden vore brukarens förnämsta egendom, som således åt honom eller hans slägt borde förvaras. I fråga om giftorätt emellan makar har dock komitén, vid ämnets närmare granskning, icke kunnat godkänna denna skilnad. När bolaget emellan makarne uppkommer, är det icke egentligen sjelfva de ömsesidiga insatserna, som böra sammanblandas, utan det är förkofringen eller hvad under äktenskapet förvärfvas, som skall utgöra det samfälda boet. Man skulle kunna lämpa detta förhållande äfven till penningar eller annan lös egendom, som hvardera sidan vid äktenskapets början medförde, om det gäfves en möjlighet att med säkerhet urskilja beloppet deraf; men hvad angår fast egendom, vare sig å landet eller i stad, så kan för detta urskiljande ingen svårighet möta. Då man följaktligen måste låta ankomma på de bestämda formaliteter, under hvilka förord ega rum, huruvida hvad af hvardera maken enskildt i lös egendom införes må kunna från samfälligheten afsöndras, är man deremot oförhindrad att bibehålla det ursprungliga förhållandet makarne emellan i afseende på fastighet. Genom det, att man undantager viss egendom från samfälligheten, afskär man alla anspråk af ena makens skyldemän på sådan egendom, tillhörig den andra. Utan att misskänna makarnes egen böjelse att med hvarandra dela sin förmögenhet eller att gemensamt bibehålla den åt sina barn, bör man likväl betänka, att de svårligen med likgiltighet skulle kunna föreställa sig möjligheten, att deras egendom kunde omedelbarligen frångå dem sjelfva, för att öfverflyttas till personer i en annan slägt.

»Då de nu anförda skäl gälla lika för fast egendom i stad och på landet, har komitén med afseende derå stadgat ett lika förhållande samt ansett tillräckligt utrymme vara lemnadt åt makarnes inbördes

välvilja, när dem blifvit tillåtet att, efter eget behag, medelst förord eller testamente, gifva hvarannan del i all deras egendom, och att för åtnjutande deraf sjelfve utstaka villkoren».

Riksdagen vill endast härtill lägga, att, om det redan i och för sig måste vara önskligt, att all fastighet, vare sig å landet eller i stad, i civilrättsligt hänseende, varder likställd, det nu torde vara desto mera påkalladt att låta den enda i nämnda hänseende ännu qvarstående skilnad falla, som inga skäl längre torde kunna anföras för dess bibehållande.

II. *Gift qvinna bör berättigas att sjelf förvalta den egendom, som är henne enskildt tillhörig, utan att behöfva genom äktenskapsförord förbehålla sig sådan rätt.*

Denna fordran synes Riksdagen verkligen vara af billighet påkallad. Enligt 8 kap. 1 § i 1734 års lag kunde förord endast göras om makarnes giftorätt; så var ock fallet enligt förordningen den 13 Juli 1818, och först genom förordningen den 11 December 1874 utsträcktes förord att kunna omfatta äfven »förvaltningen af hustruns enskilda egendom». Härigenom uppstår emellertid det oegentliga förhållande, att, ehuru qvinna icke genom ingående af äktenskap försättes i omyndighetstillstånd, utan snarare, derest hon icke redan då uppnått myndighetsåldern, blir myndig, den mannen tillagda förvaltning likväl utsträcker så långt, att, der hustrun har egendom, hvari mannen icke enligt lag njuter giftorätt, eller hvilken genom förord är förklarad för hustruns enskilda, eller som genom gåfva eller testamente är henne gifven med villkor, att den henne enskildt tillhöra skall, hustrun icke eger att öfver den egendom och afkomsten deraf råda, der icke sådant är uttryckligen vare sig i förordet aftaladt eller af gifvaren eller testator föreskrifvet. Riksdagen finner som sagdt detta innebära en oegentlighet. Anser man hustrun öfver hufvud kunna få råda öfver egendom, så synes det naturligaste vara, att hon utan särskildt aftal eller föreskrift om hennes befogenhet i ifrågavarande afseende får förvalta den egendom, som är henne enskildt tillhörig.

III. *Mannen må icke hafva makt att utan hustruns samtycke bortskifta, förpanta eller sälja boets fasta egendom å landet eller jord och hus i staden.*

En sådan föreskrift skulle, i Riksdagens tanke, vara egnad att i många fall förekomma lättsinniga köpe-, förpantnings- eller bytesaftal om fast egendom, som samfäldt tillhörde båda makarne, och dymedelst åt boet och barnen rädda sådan egendom. Då derjemte makarne, åtminstone i allmänhet, hafva lika lott i fast egendom, hvari giftorätt

eger rum, synes det ock vara af billighet och rättvisa mot hustrun påkalladt, det äfven hon får hafva sitt ord med vid sådana aftal om samfäld fast egendom, som här ofvan nämnts. I allmänhet lärer ej heller vid ingåendet af dylika aftal någon svårighet möta att inhemta hustruns samtycke, och åtminstone torde en sådan svårighet ytterst sällan vara ööfvervinnelig.

IV. *Hustrun bör ej vara skyldig att med sin enskilda egendom svara för gäld, som mannen under äktenskapet åsamkat boet, derest hon icke sig dertill uttryckligen förbundit.*

En dylik föreskrift återfinnes i Lagkomiténs förslag till Giftermålsbalk 10 kap. 3 §, likasom i motsvarande § af Lagberedningens förslag; och motiverar Lagkomitén förslaget sålunda:

»Att mannen, som under äktenskapet råder öfver boets samfällighet, kan utan inskränkning belasta den med gäld, har man ansett otvivelaktigt. När han är oförhindrad att alldeles förstöra hela samfälligheten, så länge hans målsmanskap icke är honom frantaget, måste han ock kunna med samfälligheten betala den skuld, han gör under denna sin egenskap af boets representant. Om det bevisas, att han dertill är oskicklig, och om han af sådant skäl ställes under annans förmynderskap, då först upphör hans rätt att råda öfver samfälligheten; men dessförinnan vore det för allmänna förtroendet af mycken våda, om en borgenärs betalningsrätt skulle bedömas efter den större eller mindre fördel, ett bo kunde hafva haft af den försträckning han till målsmannen gifvit.

»Man har derföre antagit, att den gäld, som af mannen under äktenskapet göres, skall betalas af samfäld egendom, utan att någon utredning må komma i fråga, huruvida boet deraf haft nytta eller icke. Men i samma mån mannens makt i allmänhet att råda öfver boet är inskränkt, måste äfven rättigheten att använda boets egendom till skulds betalning vara det. Hvad som enskildt tillhör hustrun, bör ej kunna, för de skulder mannen gjort, tagas i mät. Det synes innebära en icke fullkomlig öfverensstämmelse i lagen, att sedan 1 § i 11 kap. Giftermålsbalken ovilkorligen förbudit mannen att, utan hustruns formliga samtycke, sälja eller förpanta hennes jord, 3 § i samma kapitel likväl stadgar, att äfven denna jord skall häfta för en del af den gäld, mannen gjort. Han eger icke att *godvilligt* bortlåta sådan egendom, ehvad det sker till boets nytta eller icke; men han kan, genom åsamkande af skulder, bringa den under en *tvungen* försäljning.

Man har trott sig böra, med hvad förslaget till 9 kap. 3 § innehåller, på det sätt sammanbinda det stadgande, som i förevarande ka-

pitel skulle införas, att man utstakat, det hustruns enskilda egendom, hvarken hel och hållen, eller till någon del, kunde för gäld tillgripas, der hon ej sjelf till ansvarighet sig bundit.»

V. *Derest under äktenskapet mannen i andra fall, än det i 11 kap. 5 § Giftermålsbalken omförmälda, till nytta ensamt för sig sjelf användt makarnes gemensamma egendom i boet, skall jemväl sådant vid delning eller arfskifte å hans lott räknas; börande motsvarande lagbestämmelse gälla för hustru, som under äktenskapet med dylik egendom guldit sin enskilda gäld eller eljest obehörigen beredt sig enskild fördel.*

Detta synes vara af all rättvisa påkalladt, på det att icke endera maken — i de flesta fall antagligen mannen — må kunna genom sina åtgärder på ett eller annat sätt på andra makans bekostnad förbättra sin ställning i boet. Mångfaldiga sätt, å hvilka sådant kan ske, skulle kunna uppgifvas. Någon synnerlig svårighet vid stadgandets tillämpning synes icke böra uppstå, då det naturligtvis blir dens sak, som på omförmälda grund yrkar afdrag å andra makans lott, att lagligen styrka det till stöd för yrkandet andragna förhållande. Det må nu visserligen vara sant, att sådan bevisning i många fall, särskildt efter lång tids förlopp, blifver icke lätt, stundom omöjlig att förebringa, men häraf synes icke kunna eller böra följa, att i de fall, der förhållandet erkännes eller tillräcklig bevisning derom är tillgänglig, den af rättvisa påkallade afräkningen vid bodelningen eller arfskiftet icke bör ega rum.

Riksdagen är öfvertygad, att, derest i förevarande del af vår lagstiftning bestämmelser i nu afgifna syften infördes, åt den svenska gifta qvinnan vore i afseende å hennes egendomsförhållanden inrymd en sjelfständighet, befogenhet och trygghet, som på en gång vore större än den hon för närvarande eger, och ändock låte sig väl förena med svensk sed, svensk rättsåskådning och en i dylika fall särdeles önskvärd, att icke säga nödvändig historisk utveckling.

Enär emellertid de lagbestämmelser, hvilka för uppnående af ofvan angifna syften kunna finnas erforderliga, bäst torde utarbetas genom åtgärd från Eders Kongl. Maj:ts sida, får Riksdagen, på grund af det anförda, hos Eders Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Eders Kongl. Maj:t låta utarbeta samt för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar och tillägg i den angående äkta makars inbördes egendomsförhållanden gällande lagstiftning, som Riksdagen här ofvan förklarar sig för sin del anse böra tillvägbringas i syfte att bättre än i samma lagstiftning skett tillgose gift qvinnas rätt och bästa.

Med undersåtlig vördnad:

Stockholm den 7 Maj 1884.